

Mısır Çarşısı Kubbelerindeki alemler haç değil lâledir

Akşam gazetesinde Mısır çarşısı kubbelerine takılan alemlere ait bir karikatür çıktı, diğer bir gazetemiz de bunu aynen alarak (Mısır çarşısına takılan haçlar) başlığı ile bir fıkra yazarak inşaatı tenkit ederken diyor ki: (Bunun sebebini sorduk, bunlar haç değildir lâle başaklarıdır dediler, fakat bizim bildiğimize göre ne tabiatte, ne de eski Türk motiflerinde böyle lâle başakları yoktur).

Karikatürcü oradan geçerken bu yeni yapılan alemleri görmüş, kendi sanatının inceliği ile için bir tutacak tarafını bularak bir resim yapmış, buna bir diyeceğimiz yoktur, fakat meseleyi bir ilim ve hakikat sahasma alınca iş böyle doğrudur.

Klâsik Türk sanatının tezyinat kısmında lâle başakları her yerde vardır. Kabartma satih tezyinatında, çini tersimatında, renkli kalem işlerinde hattâ kadın elişlerinde lâle başakları Türk sanatkarlarına en kıymetli bir malzeme olmuştur. Ve nihayet böyle küçük kubbelere takılan mermerden yapılmış alemlerin ucuna da en lojik bir tezyin vasıtası olmuştur. Hilâl daima bakırdan yapılmış büyük kubbe ve minare alemlerinde kullanılmıştır, küçük mermer alemlerde ise havanın klâsik tahribatı düşünülerek daima bu lâle başağı şekli tercih edilmiştir.

Tabiatte böyle lâle başağı oluyabilir. Çünkü Türk tezyini sanatları ile meşgul olanlar bilirler ki Türkler nebatî tezyinatta ilham aldıklarını çiçeklerin hiçbirisini aynen nakletmemişler, ancak onların empresiyon ve ekspresiyonunu yaşatacak şekilde bir tersim tarzı tercih ederek bu suretle Türklüğe has bir ekol bir sanat yaratmışlardır. Meselâ bir gül veya bir karanfil hiçbir zaman görüldüğü gibi tersim etmemişlerdir. Fakat daima bir gül veya karanfil ifadesini taşıyan bir resim vücade getirmişlerdir ki o resim bu hususiyeti ile Türklerin kendilerine mahsus bir tersimî tezyin vasıtası olmuştur.

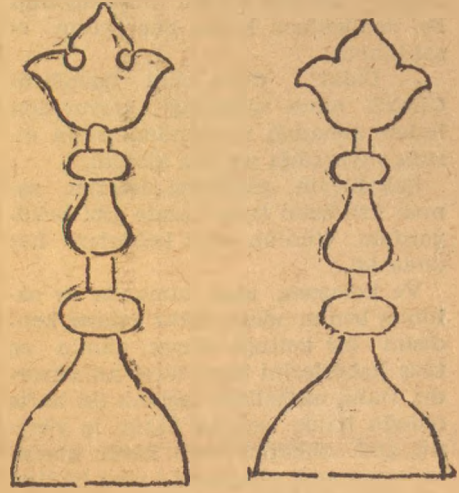
Şu halde belediyemiz Mısır çarşısındaki bu alemlerde hatâlı bir iş değil takdir ve teşekküre borçlu olduğumuz bir iş yapmıştır demeye mecburuz.

Kanaatimizce belediyemize tavsiye edebileceğimiz tenkitlerimiz bir ilim ve hakikat kanalında yürürse bir taraftan kültür tarihimize hizmet etmiş oluruz, diğer taraftan da çok ağır ve tarihi bir vazife başarmakta olan belediyemizi şaşırtmamış oluruz.

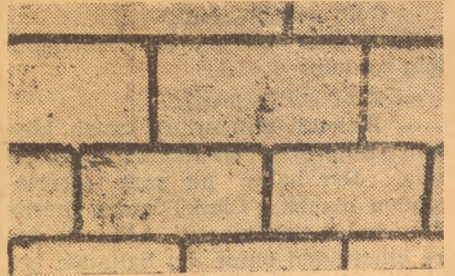
İmar işlerinde rasgele kıymetsiz binalara bir (Yâd tarihi) dangası vurarak onu muhafazaya kalkışmak belediyenin çalışan eline kelepçe vurmaktır. Onun iyi yaptığı bir işe fenadır demek belediyeyi şaşkınlığa sevk etmek demektir, hakikaten hatâyâ düştüğü işlerde de susmak ve söylememek kültür tarihimize fenalık etmektedir.

Bu itibarladır ki Bayezit medresesinin etrafına yapılan muhafaza duvarına takılmak istiyorum:

1505 tarihinde Bayezit camii ile birlikte yapılmış olan ve şimdi İnkılâp müzesi bulunan Bayezit medresesinin etrafını büyük fedakârlık ve kadir bilirlikle açmış olan belediyemiz bu hareketi ile Türk İstanbulun kıymetli bir hazinesini göz önüne çıkarmış cidden takdire ve hürmete lâyık bir harekette bulunmuştur. Şimdi de bu muhteşem binanın etrafına dekoratif vasıfları da haiz bir muhafaza duvarı yapmaktadır. Fakat bu muhafaza duvarı Türk mimari tarzında değil, kesmetaş tezyinatı on beşinci asırda İtalyada doğmuş olan rönesans mimarisi tarzına göre, duvarların ka-

Küçük kubbelerde görülen mermer alemlerdeki lâle şekilleri

Bayezit medresesi etrafına yapılan muhafaza duvarının taş kesmeleri

pak taşları da güya modern tarzda... Bu neden..? İşte bir sual ki bunu hepimiz haklı olarak sorabiliriz..

Malûm olduğu üzere Bayezit binaları Osmanlı mimar tarihine ilk defa tekâmül sırrını ifşa eden çok ehemmiyetli binalar olup klâsik Türk tarzının en yüksek sanat enmüzevidirler. Camisi, medresesi, imareti, Koskadaki hamamı bir kül halindedir.

Böyle yüksek kıymette antikite binalara yapacağımız her türlü eklemeler hürmetkâr bir kalem ve zihniyetle ancak kendi stiline göre vücade getirilmiş olacaktır, hattâ o kadar titiz davranmağa mecburuz ki on altıncı asırda yapılmış bir binaya on sekizinci asır Türk mimarisine uygun eklemeler bile yapmak büyük bir gaf olur. Nerede kaldı ki on beşinci asırda Romada doğmuş ve on dokuzuncu asır sonuna kadar bütün hıristiyanlık âleminde çalışmış olan bir yabancı tarza uygun eklemeleri bu kıymetli Türk binasında hoş görebilelim.

Bu yeni muhafaza duvarından alınmış olarak sunduğum fotoğrafıyı tarif edeyim: Ufki ve şakuli kesmetaşların fashî müşterekleri ikişer santim kadar içeri oyulmuş cepheden de dörder santim kadar aralıklar bırakılmıştır ki bu tarzda taş duvar konstrüksiyonu gerek Selçuklerde gerek Osmanlıların hiçbir devrinde hiçbir binada yapılmamıştır. Fakat dediğim gibi rönesans mimarisinde bu tarz; binaların subasman veya redeseş cep helerinde ve muhafaza duvarlarında tatbik edilmiş kendisine mahsus bir tarzdır. Bu tarzın 1505 senesinde yapılmış en ehemmiyetli bir Türk âbidesi ile ne münasebeti vardır bir türlü anhyamıyorum.

Bu duvar işinde belediyemiz ummanlar aşttıktan sonra bir bardak su da boğulan bir adam vaziyetindedir. Düşünüyorum belediyemizin âbidelere ve Türk İstanbulun milli bünyesine tereddüt edilemez derin bir saygısı ve inkâr edilemez bir hüsnüniyeti var, diğer taraftan büyük bir enerjî sarfediyor, büyük paralar hacıyor, birçok da emekler... Fakat bir hiçten yaptığı bir hatâ derin bir yara halini alıyor. Bunun sebebi talihsizlik mi, teşkilâtsizlik mi bilmiyorum.

Y. Mimar:
S. ÇETİNTAŞ

